

KS. MICHAŁ MISIUDA ^{a, @}

 0009-0007-0936-3739

^a Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego; Instytut Nauk teologicznych;
Zakład Dialogu Religijnego, Katedra Misjologii, Dewajtis 5, Stary Gmach, pok. 41,
01-815 Warszawa, mazowieckie, PL

[@] MichalMisiuda@GMail.Com

EKUMENICZNY WYMIAR DUSZPASTERSTWA ROSYJSKOJĘZYCZNEGO W IZRAELU

Słowa kluczowe: ekumenizm, duszpasterstwo, wspólnota wierzących, prawosławie, Łaciński Patriarchat Jerozolimy, zbawienie, jedność chrześcijan.

Abstrakt: Niniejszy artykuł przedstawia specyfikę duszpasterstwa w Izraelu dla wiernych posługujących się językiem rosyjskim. Wspomniane duszpasterstwo obejmuje całe terytorium Państwa Izrael oraz gromadzi wiernych katolickich obrządku łacińskiego a także wiernych prawosławnych, którzy z różnych przyczyn wyemigrowali z krajów Europy Wschodniej i Azji Centralnej i osiedlili się w Izraelu. Sytuacja geopolityczna we współczesnym świecie zmusza ludzi do migracji. Powodów jest wiele, jednak jednym z najważniejszych jest lepsze życie. Kościół katolicki wypełniając swoją podstawową misję, jaką jest głoszenie Ewangelii i prowadzenie ludu Bożego do zbawienia, wychodzi naprzeciw potrzebom wiernych, organizując w różnych częściach świata duszpasterstwa dostosowane do danej grupy wiernych. Duszpasterstwo wiernych języka rosyjskiego w Izraelu, będące częścią Łacińskiego Patriarchatu Jerozolimy i Wikariatu św. Jakuba dla Wiernych Języka Hebrajskiego, służy duchową pomocą i towarzyszy tym wiernym, którzy przebywając na terenie Państwa Izrael mają trudności z inkulturacją lub też przebywają zbyt krótko, by w pełni i ze zrozumieniem uczestniczyć w życiu miejscowego Kościoła. Duszpasterstwo, oprócz podstawowych zadań, wyróżnia się spośród innych wspólnot i duszpasterstw

KS. MICHAŁ MISIUDA (1984–); 2016, kapłan archidiecezji warszawskiej; 2016, mgr: teologia (PWT, Warszawa); 2010, lic. filologii: język i kultura Rosji (UJ, Kraków); zainteresowania naukowe: kultura wschodnio-słowiańska, fililogia romańska.

ekumenicznym wymiarem swojej działalności, gdyż gromadzi również wiernych prawosławnych, którzy zwrócili się z prośbą do Łacińskiego Patriarchy Jerozolimy o możliwość uczestnictwa w życiu Kościoła katolickiego.

Sekcje: [Wstęp] > 1. Kontekst historyczny i społeczny obecności ludności rosyjskojęzycznej w Izraelu > 2. Powstanie wspólnoty rosyjskojęzycznej i początki działalności duszpasterskiej > 3. Charakterystyka wspólnot parafialnych i duszpasterstwa rosyjskojęzycznego > 4. Duszpasterstwo rosyjskojęzyczne na drodze ekumenicznej > [Zakończenie].

Jezus Chrystus podczas Ostatniej Wieczerzy wezwał swoich uczniów do jedności. Kościół Chrystusowy od początku istnienia odpowiada na to wezwanie, co potwierdził później Sobór Watykański II w dekrete *Unitatis redintegratio* oraz inne późniejsze dokumenty Kościoła¹. Jest to o tyle istotne, że nauczanie papieża Franciszka ukierunkowane na „Kościół, który wychodzi”, otwierało się przede wszystkim na działanie Ducha Świętego, który to prowadzi na „peryferie Kościoła i świata”, szukając zagubionych owiec. Zorganizowanie różnych form duszpasterskich w parafiach pozwala wprowadzić i przeżywać nowe doświadczenia wspólnotowego wymiaru parafii i wspólnot. Poszukiwanie nowych metod i dróg w duszpasterstwie pozwala wspólnotom parafialnym głębiej pochylić się nad podstawową misją Kościoła czyli głoszeniem Ewangelii, co we współczesnym świecie zwane jest Nową Ewangelizacją². Powszechna misja Kościoła wymaga od niego, aby wchodził w związek z różnymi formami kultur, a to z kolei pozwala ukazać bogactwo Kościoła i różnych kultur. Konsekwencją takiego założenia ma być takie zaangażowanie misyjne wspólnot chrześcijańskich, aby struktury kościelne efektywniej odpowiadały na wymagania ewangelizacyjne współczesnego świata³.

Dialog Kościoła z innymi kulturami i wyznaniem chrześcijańskimi stanowi drogę do upragnionej jedności chrześcijan, co odzwierciedla się przede wszystkim w nabożeństwach i spotkaniach ekumenicznych, będących krokiem milowym ku jedności. Celem ekumenizmu jest, aby Kościół poprzez głoszenie Ewangelii, sprawowanie sakramentów i kapłaństwo służebne realizował swoją misję pod przewodnictwem jednego Pasterza w du-

¹ DE.

² EG, n. 14.

³ Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła*, 29 VI 2020, Wrocław 2020, n. 5.

chu wzajemnego poszanowania i miłości braterskiej⁴. W duszpasterstwie parafialnym ekumeniczny wymiar ma stanowić integralną część życia wspólnoty, aby poprzez inicjatywy i zaangażowanie wedle potrzeb Kościoła i znaków czasu, była widoczna działalność sprzyjająca promowaniu jedności chrześcijan⁵.

1. Kontekst historyczny i społeczny obecności ludności rosyjskojęzycznej w Izraelu

Początków obecności Słowian wschodnich na terenach dzisiejszego Państwa Izrael należy szukać już w XII wieku. Należy również wspomnieć, iż do czasu Chrztu Rusi Kijowskiej w 998 roku Ziemia Święta nie była znana Słowianom, a punktem odniesienia był Konstantynopol. Istotnym wydarzeniem wspomnianego wieku XII była pielgrzymka igumena⁶ Daniela do Ziemi Świętej, który po szesnastomiesięcznym pobycie powrócił do Rosji, dzieląc się duchowym doświadczeniem i tym, co zobaczył. Jego świadectwo bardzo szybko zyskało sławę i jest do dziś wspominane. Po Chrzcie Rusi Kijowskiej Słowianie zrozumieli, że nowy chrześcijański świat jest bardzo duży i posiada swoją historię, przede wszystkim duchową, a przed nimi samymi pojawiła się perspektywa pielgrzymek do Ziemi Świętej i innych miejsc związanych z chrześcijaństwem⁷.

Momentem zwrotnym w historii była decyzja Organizacji Narodów Zjednoczonych z dnia 29 listopada 1947 roku o wygaszeniu mandatu brytyjskiego oraz podziale Ziemi Świętej na trzy części: żydowskie Państwo Izrael, arabskie Państwo Palestyna oraz Jerozolima o specjalnym statusie miasta wielonarodowego⁸. Konsekwencją tej rezolucji było proklamowanie Państwa Izrael w dniu 14 maja 1948 roku. Nawiazanie stosunków dyplomatycznych Związku Radzieckiego i Państwa Izrael w dniu 24 maja 1948 roku oraz otwarcie Prawosławnej Duchownej Misji w Izraelu dało początek wielkiej migracji ludności z Europy Wschodniej i Azji Centralnej⁹.

⁴ DE, n. 2.

⁵ Tamże, n. 4.

⁶ Igumen (gr. ἡγουμενος) – w prawosławiu przełożony monastynu o mniejszym znaczeniu; także godność zakonna; instytucja igumena pojawiła się w prawie kościelnym w czasach Justyniana I Wielkiego (VI w.), <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/igumen;3914022.html> [5.12.2024].

⁷ А. Занемонец, *Русскиена Святой Земле*, Иерусалим 2015, s. 12.

⁸ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ, cz. 1, 29 XI 1947, n. 2–3.

⁹ Занемонец, *Русскиена Святой Земле*, s. 217.

Dokumentem, dzięki któremu Żydzi i ich potomkowie żyjący w diaspory mogą „powrócić” na ziemię odzyskane, które tworzą Państwo Izrael i który daje prawo repatriacji i otrzymania obywatelstwa Państwa Izrael jest Prawo do powrotu¹⁰, co potwierdza specjalna Ustawa¹¹. Należy wspomnieć, że Państwo Izrael nie daje prawa do migracji i osiedlenia się w celach zarobkowych lub w charakterze uchodźcy.

Zatem problem kontekstu historycznego Słowian Wschodnich na terenach Państwa Izrael obejmujący okres XX i XXI wieku należy rozważać nie tylko z punktu widzenia chrześcijańskiego, ale przede wszystkim judaistycznego, a następnie podjąć refleksję na temat obecności chrześcijan w Izraelu, katolików i prawosławnych. Tożsamość narodowa wśród Żydów zamieszkujących państwa Związku Radzieckiego nie tylko nie uległa wpływom reżimu komunistycznego, ale była tak silna, że spowodowała ukształtowanie się szczególnego typu sowieckiej tożsamości żydowskiej, który przetrwał w czasach postsowieckich, w państwach byłego ZSRR i w państwach tzw. rosyjskiej diaspory żydowskiej. Fenomen, o którym mowa, stoi w pełnej sprzeczności do inkulturacji i etnokulturacji w danym kraju, co pokazuje, że tożsamość żydowska jest bardzo odporna na czynniki kulturowe i asymilacyjne¹². Tylko w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku z prawa do repatriacji skorzystało ponad 170 tysięcy Żydów, pochodzących ze Związku Radzieckiego i innych państw Europy Wschodniej i Azji Centralnej. Tutaj pojawia się problem obecności rosyjskojęzycznych chrześcijan w Izraelu. Zgodnie z prawem stanowiącym obywatelstwo i prawo do zasiedlenia mają Żydzi lub ich potomkowie jedynie do trzeciego pokolenia. Zatem możemy wyróżnić trzy grupy repatriantów i tych, którzy posiadają takie prawo. Pierwszą grupą są Żydzi, którzy pochodzą od obu rodziców Żydów i są uważani

¹⁰ Kluczem do zrozumienia założeń polityki migracyjnej Izraela jest tzw. prawo do powrotu przyjęte przez Kneset (izraelski parlament) w 1950 r. Instytucją odpowiedzialną za osiedlanie i integrację żydowskich imigrantów jest Ministerstwo Alijii (powrót do domu) i Absorpcji. Przyszłym obywatelom Izraela zapewnia się transport do wybranego miejsca w kraju lub ośrodków absorpcyjnych, środki finansowe, intensywny kurs języka hebrajskiego i szkolenia zawodowe. Obywatelstwo uzyskuje się po upływie roku (z wyłączeniem ewentualnego czasu spędzonego poza Izraelem). Rząd prowadzi też programy podtrzymujące więzi ze światową diasporą: Taglit (intensywne zwiedzanie kraju dla młodzieży) i Masa (program stypendialny oferujący staże w izraelskich firmach i instytucjach naukowych).

¹¹ Ustawa Prawo do powrotu, 1950.

¹² В. (Зеев) Ханнин, *Религиозная идентичность выходцев из бывшего СССР в Израиле, „Государство, религия, церковь в России и зарубежом”*, 2015, nr 3(33), s. 256.

za Żydów etnicznych. Tworzą 65% imigrantów. Drugą grupę stanowią ci, którzy deklarują przynależność do narodu żydowskiego, posiadają tożsamość etniczną, lecz nie są oficjalnie uznani przez państwo. Stanowią 19% imigrantów z państw byłego Związku Radzieckiego. Trzecia grupa to Rosjanie, którzy są lub nie są Żydami, ale posiadają korzenie żydowskie i stanowią 16% ludności, która osiedliła się w Izraelu. Należy również wspomnieć, że wśród tych którzy przybyli na terytorium Państwa Izrael, są również ateści. W analizie duszpasterstwa rosyjskojęzycznego zajmujemy się trzecią grupą imigrantów i repatriantów, którzy przyjęli wiarę chrześcijańską w wieku dziecięcym lub późniejszym¹³.

Czasem, który możemy określić jako „boom migracyjny” do Izraela są bez wątpienia lata dziewięćdziesiąte ubiegłego wieku i moment upadku Związku Radzieckiego, kiedy z „Prawa o powrocie” skorzystało wielu Żydów i obywateli pochodzenia żydowskiego. Szacuje się, że z prawa tego skorzystało wówczas około miliona obywateli państw byłego Związku Radzieckiego. Z faktem tym związana jest również migracja tych obywateli, którzy otrzymali prawo pobytu i obywatelstwo Izraela, ale zadeklarowali przynależność do wspólnoty chrześcijańskiej. Dotykając problemu społecznego tych obywateli, należy przyjrzeć się również zjawisku dyskryminacji a także różnym formom prześladowania. Klasycznym przykładem są tutaj trudności z zawarciem małżeństwa, rozwodem czy nawet pochówkiem. Z dużymi trudnościami zderzają się również obywatele nie-Żydzi, którzy ubiegają się o możliwość pobytu stałego. Przejaw różnego rodzaju dyskryminacji wobec osób, które wyznają inną religię niż judaizm, można dostrzec również w relacjach społecznych. W większości przypadków związanych z migracją wymaga się, aby osoby przyjeżdżające do kraju integrowały się z miejscowym społeczeństwem, kulturą i miejscowymi zwyczajami, a także opanowały język w sposób umożliwiający swobodną komunikację. Taki proces nazywa się inkulturacją. Nie wymaga on jednak porzucenia wyznawanej wiary, co w przypadku Państwa Izrael spotyka się z niechęcią, trudnościami, a nawet prześladowaniem. Obywatele przyjeżdżający do Izraela, którzy nie są wyznawcami judaizmu, są zachęcani przez organy państwowe do nawrócenia na judaizm¹⁴. Powyższe zjawiska społeczne pokazują

¹³ Tamże, s. 263.

¹⁴ L. Remennick, *Russian israelis. Social Mobility, Politics, and Culture*, 'Non-Jewish and Christian': perceived discrimination and social distance among FSU migrants in Israel, Abingdon 2012.

złożoność problemu nie tylko na płaszczyźnie państwowej, lecz również stawiają ogromne wyzwania dla działalności duszpasterskiej Kościołów chrześcijańskich w Izraelu.

2. Powstanie wspólnoty rosyjskojęzycznej i początki działalności duszpasterskiej

Analizę duszpasterstwa wiernych języka rosyjskiego musimy zacząć od faktów, które związane są z powstaniem hebrajskojęzycznej wspólnoty w strukturach Łacińskiego Patriarchatu Jerozolimy, a następnie Wikariatu św. Jakuba dla katolików języka hebrajskiego. Historia Kościoła powszechnego podaje informacje, że diecezja Jerozolimy powstała niedługo po śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, a pierwszym biskupem został św. Jakub Apostoł. Powstanie struktur kościelnych, które dziś nazywamy Łacińskim Patriarchatem Jerozolimy, związane są z Soborem Nicejskim w 325 roku, który nadał biskupom Jerozolimy honorowe pierwszeństwo¹⁵. Decyzją papieża Piusa IX, 27 lipca 1847 roku, został przywrócony Łaciński Patriarchat w Jerozolimie. Wydarzenia te są niejako częścią rewolucji, która przeszła przez Europę, a której początki datujemy kilka dni po wydaniu papieskiego dekretu. W liście apostolskim, który papież opublikował w dniu 23 lipca 1847 roku, wskazuje na powagę i ważność biskupiej stolicy w Jerozolimie¹⁶.

Dziś struktury kościelne diecezji jerozolimskiej, zwanej Łacińskim Patriarchatem, obejmują cztery państwa: Izrael, Autonomię Palestyńską, Jordanię i Cypr. W celu zapewnienia należytego funkcjonowania Patriarchatu diecezja została podzielona na pięć Wikariatów, jednostek administracyjnych Kościoła, które zachowują pełną komunię z łacińskim patriarchą i Kościołem powszechnym. Podział ten pozwala na organizację pracy duszpasterskiej zgodnie ze zwyczajami i tradycjami panującymi na danym obszarze. Patriarchat dzieli się na:

- 1) Łaciński Wikariat dla Jordanii z siedzibą w Ammanie;
- 2) Łaciński Wikariat dla Państwa Izrael z siedzibą w Nazarecie;
- 3) Łaciński Wikariat na Cyprze z siedzibą w Nikozji;
- 4) Łaciński Wikariat dla Migrantów i ubiegających się o azyl;
- 5) Łaciński Wikariat św. Jakuba dla katolików języka hebrajskiego.

¹⁵ Sobór Nicejski I, w: *Dokumenty soborów powszechnych*, t. 1, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2002, s. 33.

¹⁶ Th. Alleau, *Patriarcat de Jérusalem*, Monaco 1880, s. 60.

Należy wspomnieć, że Wikariusz generalny Łacińskiego Patriarchy odpowiedzialny jest za duszpasterstwo w Jerozolimie i na terytorium Autonomii Palestyńskiej. Duszpasterstwo wiernych języka rosyjskiego, które w niniejszym artykule jest analizowane, należy do Wikariatu św. Jakuba dla katolików hebrajskojęzycznych¹⁷. Pojawia się zatem pytanie, dlaczego wspomniane duszpasterstwo nie należy do Wikariatu dla Migrantów. Odpowiedź znajdujemy w kwestii obywatelstwa izraelskiego wiernych, którzy należą do wspólnot rosyjskojęzycznych. Dzięki prawu do powrotu, rozumianego przez Państwo Izrael jako repatriacja¹⁸, wierni ci otrzymali obywatelstwo w chwili przyjazdu do Izraela ze względu na przynależność do narodu żydowskiego, co w konsekwencji rozumiane jest w strukturach kościelnych jako ludność miejscowa.

Wiedzy na temat powstania duszpasterstwa języka rosyjskiego w Izraelu należy szukać w historii powstania wspólnot hebrajskojęzycznych, bowiem z tych wspólnot zrodziła się potrzeba utworzenia oddzielnego duszpasterstwa dla repatriantów pochodzących z Europy Wschodniej. Zatem należy w pierwszej kolejności sięgnąć do roku 1954, kiedy ówczesny wikariusz Patriarchy Jerozolimy, bp Antonio Vergani, w dniu 14 grudnia ogłosił utworzenie Dzieła Świętego Jakuba. Rok później Łaciński Patriarcha Alberto Gori OFM¹⁹ określił cele i misje, jakie będzie spełniał późniejszy Wikariat dla Katolików języka hebrajskiego. Do głównych zadań należały rozwój katolickich wspólnot, pogłębianie duchowości biblijnej i kultury judeo-chrześcijańskiej, pełna integracja z Kościołem powszechnym Żydów, którzy stali się katolika-

¹⁷ The Saint James Vicariate, *Chronology C – 2000–2008*, <https://catholic.co.il/?cat=sjv&view=article&id=2661&m=History> [8.12.2024].

¹⁸ Repatriacja (łac. *repatriatio* – wracanie do ojczyzny), termin niejednoznaczny, w regulacjach prawnych i praktyce administracyjnej określany jako powrót na stałe do kraju ojczystego osób, które z różnych przyczyn, zwykle niezależnych od ich woli (głównie w wyniku zmian terytorialnych i regulacji granic państw w następstwie konfliktów zbrojnych, na skutek przymusowych przemieszczeń ludności, uchodźstwa przed prześladowaniami, emigracji z powodów ekonomicznych) znalazły się poza granicami swojego państwa i zamieszkały na terytorium innego państwa, tracąc zazwyczaj dotychczasowe obywatelstwo. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/repatriacja;3967180.html> [9.12.2024].

¹⁹ Alberto Gori OFM – ur. 9 lutego 1889 r. w San Pietro Agliana (Pistoia). Wstąpił do Zakonu Braci Mniejszych i 26 września 1906 r. przyjął habit. Rok później złożył profesję wieczystą. Mianowany przez papieża Piusa XII Łacińskim Patriarchą Jerozolimy. Po raz pierwszy w historii Kościoła Kustosz Ziemi Świętej otrzymał bezpośrednią nominację na urząd Patriarchy. *A Sua Eccellenza Reverendissima Mons. Alberto Gori OFM Patriarca Latino di Gerusalemme*, Roma, 27 dicembre 1949, s. 15.

mi, uwrażliwiania Kościoła na Jego żydowskie korzenie, a także walka z antysemityzmem²⁰.

Faktem istotnym, zasługującym na uwagę, jest zgoda udzielona przez papieża Piusa XII na sprawowanie Eucharystii w języku hebrajskim, co później potwierdziła reforma liturgiczna z 1963 roku²¹. Należy wspomnieć, że zgoda ta została udzielona jeszcze przed rozpoczęciem Soboru Watykańskiego II²².

Masowa migracja ludności żydowskiego pochodzenia do Izraela po upadku Związku Radzieckiego postawiła wielkie wyzwania również przed Kościołem katolickim. Analiza i charakterystyka rosyjskojęzycznych wspólnot i duszpasterstwa w głównej mierze oparta została na świadectwach i ustnym przekazie z uwagi na brak nawet podstawowych dokumentów lub statutów na ten temat.

Potrzeba duszpasterstwa rosyjskojęzycznego zrodziła się, możemy powiedzieć, oddolnie. Katolicy, grekokatolicy i neofici, którzy zgodnie z „Prawem powrotu”, powrócili do Izraela odczuwali potrzebę modlitwy w języku ojczystym. Kościół wyszedł naprzeciw wiernym dla ich duchowego dobra i przetłumaczył księgi liturgiczne na języki narodowe. Za prekursora duszpasterstwa języka rosyjskiego w Izraelu uważa się Aleksandra Derieva, który wraz z małżonką Reginą i synem Denisem osiedlił się w Izraelu w roku 1991, zakładając wspólnotę świecką św. Judy Tadeusza. Wokół wspólnoty zgromadziło się około dziesięciu osób, katolików i prawosławnych. Z czasem zaczęto sprawować Mszę Świętą w kościele św. Piotra in Gallicantu, a pierwszym kapłanem wspólnoty został o. Robert Fortin A.A.²³ Trudności związane z emigracją niektórych członków wspólnoty oraz przejściem innych do wspólnoty hebrajskojęzycznej spowodowały zawieszenie działalności i rozpad wspólnoty w roku 1994²⁴.

Migracja ludności żydowskiej z państw byłego związku radzieckiego, w tym chrześcijan, postawiła przed Kościołem wyzwanie utworzenia

²⁰ Wywiad udzielony Radiu Watykańskiemu przez o. Daniela Neuhaus SJ, wikariusza Patriarchy dla katolików języka hebrajskiego: https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2015/08/10/hebrewspeaking_catholic_community_marks_60_years/en-1164214 [9.12.2024].

²¹ KL, n. 36.

²² Fakt ten został odnotowany w kronikach Wikariatu św. Jakuba. Zgody papież udzielił już w 1957 r.

²³ *Wywiad z o. Robertem Fortin*, <https://assumptio.com/about-us/portraits/235-fr-robert-fortin-aa> [10.12.2024].

²⁴ *Русские католики в Израиле*, https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2011/10/28/русские_католики_в_израиле/rus-532983 [10.12.2024].

duszpasterstwa języka rosyjskiego w Izraelu. W roku 2002 ks. Sławomir Abramowski, należący do Drogi Neokatechumenalnej, przybył do Izraela z misją posługi wśród wiernych języka rosyjskiego, zakładając pierwszy ośrodek duszpasterski przy klasztorze trapistów w Latrun. W roku 2003 ks. Abramowski został przeniesiony do Haify²⁵ w celu posługi wśród wiernych języka rosyjskiego. Do Latrun został skierowany słowacki kapłan Jan Hlavka, również należący do Drogi Neokatechumenalnej²⁶.

Duszpasterstwo wiernych języka rosyjskiego skupiało się przez dłuższy czas wokół dwóch ośrodków duszpasterskich w Haifie i Latrunie. Zjawisko obecności wiernych prawosławnych w katolickich wspólnotach nie było podyktowane warunkami geopolitycznymi a raczej poszukiwaniem tzw. swojego domu. W kolejnych latach do duszpasterstwa byli posyłani nowi kapłani. Wśród nich byli: Białorusin, Rosjanin, Polak. Największym problemem w duszpasterstwie była ograniczona działalność wspólnot i sprowadzała się jedynie do posługi duszpasterskiej kapłanów w soboty. Potrzeba obecności kapłana wśród wiernych była coraz większe z uwagi na rosnącą liczbę wiernych. Wydarzenia związane z konfliktem rosyjsko-ukraińskim w 2014 r. wpłynęły na zjawisko migracji z terenów Ukrainy. Początkowo wierni prawosławni należeli do wspólnoty neokatechumenalnej obecnej w Haifie. Momentem przełomowym w duszpasterstwie rosyjskojęzycznym w Izraelu były wydarzenia związane z konfliktem zbrojnym pomiędzy Federacją Rosyjską a Ukrainą. Od tego czasu bardzo wielu katolików i prawosławnych, z różnych przyczyn zmuszonych zostało do opuszczenia ojczyzny. Punktem zwrotnym w działalności duszpasterstwa był fakt głoszonych tez w niektórych parafiach prawosławnych w Rosji na temat wojny. Wierni prawosławni, sprzeciwiając się poglądom niektórych duchownych prawosławnych, zaprzestali praktyk religijnych zarówno w Rosji jak i w Izraelu. Poszukując możliwości pogłębiania życia duchowego we wspólnotach chrześcijańskich, dzięki tzw. ustnym przekazom, dołączyli do duszpasterstwa katolickiego.

3. Charakterystyka wspólnot parafialnych i duszpasterstwa rosyjskojęzycznego

Biorąc pod uwagę kryteria Kodeksu prawa kanonicznego, wszystkie wspólnoty rosyjskojęzyczne w Izraelu możemy traktować jako *quasi-pa-*

²⁵ Dziś jedno z największych skupisk ludności rosyjskojęzycznej w Izraelu.

²⁶ The Saint James Vicariate, *Chronology C – 2000–2008*.

rafię²⁷. Wspomniane wspólnoty nie mają swoich kościołów czy kaplic, gdzie wierni mogą gromadzić się na liturgię, lecz współpracują z innymi wspólnotami w taki sposób, aby każda z nich mogła w pełni wypełniać swoje zadania i obowiązki. Jak już wspomniano, duszpasterstwo wiernych języka rosyjskiego obejmuje swoim zasięgiem całe terytorium Państwa Izrael, gromadząc wiernych w trzech głównych ośrodkach duszpasterskich w Haifie, w Tel Aviwie i przy klasztorze trapistów w Latrun. Oddzielną kwestią jest mała wspólnota wiernych rosyjskojęzycznych w Jerozolimie, która przynależy do hebrajskojęzycznej parafii św. Symeona i Anny. W tym przypadku duszpasterstwo służy pomocą jedynie tym, którzy nie posługują się jeszcze językiem hebrajskim w sposób umożliwiający w pełni świadome uczestnictwo w sprawowaniu sakramentów czy w katechezach.

Problemem języka ojczystego w duszpasterstwie poza granicami kraju zajmujemy się w kolejnym punkcie. Jednak warto przypomnieć o roli języka, jaką pełni on w wierze i duszpasterstwie, aby lepiej zrozumieć istotę organizacji takich duszpasterstw. Sobór Watykański II w swoim nauczaniu mówi, że wprowadzenie języka narodowego do liturgii jest odpowiedzią na znaki czasu i pomaga lepiej przeżywać życie duchowe. Dlatego tak ważne jest używanie w posłudze duszpasterskiej nie tylko języka narodowego, ale również zrozumiałego dla wszystkich pod względem merytorycznym. Używanie specjalistycznych pojęć teologicznych może napotkać trudności ze zrozumieniem ze strony wiernych, co w konsekwencji doprowadzi do spłycenia i niskiego pogłębiania życia duchowego²⁸. W sondażu i rozmowach przeprowadzonych z wiernymi, absolutna większość wskazała język ojczysty jako podstawowe narzędzie komunikacji i nauczania w duszpasterstwie.

Naszą analizę wspólnot zaczniemy od tej, która skupia wokół siebie największą liczbę wiernych, mianowicie wspólnoty w Haifie. Wspólnota ta związana jest z duszpasterstwem hebrajskojęzycznym w Haifie, którego założycielem był o. Daniel Rufeisen OSD²⁹. W tej wspólnocie zrodziła się idea wspólnej modlitwy a potem sprawowania liturgii dla wiernych języka

²⁷ KPK, kan. 516, § 1. Jeżeli inaczej w prawie nie zastrzeżono, z parafią jest zrównana quasi parafia, która jest określoną wspólnotą wiernych w Kościele partykularnym, powierzona kapłanowi jako jej własnemu pasterzowi, ze względu na szczególne okoliczności jeszcze nieerygowaną jako parafia.

²⁸ A. Sochaj, *Rola języka ojczystego w wierze i duszpasterstwie*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeszkie”, 2015, nr 22, s. 273.

²⁹ Oswald Rufeisen, ur. 1922 r. Bohater II wojny światowej, karmelita. Chrześcijanin, który był Żydem. Izraelczyk, który nosił niemiecki mundur. Polski Żyd jako oficer niemieckiej policji zorganizował powstanie w getcie. Przejście na katolicyzm związane jest z polskimi

rosyjskiego. Ze względu na przynależność do Kościoła tę wspólnotę możemy podzielić na dwie równe części. Połowa wiernych to należący do Kościoła rzymskokatolickiego, zaś druga to wierni prawosławni. Należy zaznaczyć, że podział ten jest niewidoczny podczas sprawowania liturgii czy organizacji życia duszpasterskiego. Wszyscy uczestniczą w zadaniach i obowiązkach, jakie wynikają z przynależności do Kościoła rzymskokatolickiego. Zgoda udzielona przez Łacińskiego Patriarchę Jerozolimy na włączenie wiernych prawosławnych do wspólnoty Kościoła katolickiego³⁰ nie spowodowała procesu nawrócenia wśród wiernych, ale jest jedynie udzieleniem opieki duszpasterskiej tym, którzy z różnych przyczyn (politycznych czy społecznych) odmówili uczestnictwa w życiu Kościoła prawosławnego, poszukując wspólnoty i oparcia w strukturach Kościoła rzymskokatolickiego. Trzeba zauważyć, że przypadki przystąpienia (konwersji) do Kościoła rzymskokatolickiego są obecne w życiu wspólnot rosyjskojęzycznych, jednak nie jest ich dużo³¹. Większość prawosławnych parafian pochodzi z tych parafii w Rosji, które przynależą do Patriarchatu Moskiewskiego. Parafie te wyróżniają się spośród innych prawosławnych parafii większą otwartością na dialog ekumeniczny i współpracą z Kościołem katolickim w Federacji Rosyjskiej³². Bardzo ciekawym zjawiskiem wśród prawosławnych członków wspólnot pozostaje kwestia przynależności do Kościoła prawosławnego i uczestnictwo w życiu Kościoła rzymskokatolickiego. Szukając odpowiedzi na to pytanie, przeważająca większość parafian opowiada się za neutralnością polityczną ze strony hierarchii kościelnej, zwłaszcza w czasie publicznych wystąpień oraz fakt przynależności do jednej rodziny chrześcijańskiej wraz z chrześcijanami Kościoła rzymskiego. Stawia to przed duszpasterstwem ogromne wyzwania ewangelizacyjne a zarazem zachowanie wstrzeźliwości, aby nie popaść w prozelityzm³³.

zakonnici, u których znalazł schronienie. N. Tec, *Daniel w jaskini lwa. Życie Oswalda Rufeisena*, Warszawa 2008, s. 11.

³⁰ Zgoda ta została udzielona ustnie z uwagi na powagę sytuacji i zachowanie poprawnych stosunków z Prawosławnym Patriarchatem Jerozolimy oraz innymi parafiami należącymi do Patriarchatu Moskiewskiego Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej.

³¹ KPK, kan. 112, § 2–3.

³² O takiej otwartości i dialogu mówi *Wspólna deklaracja papieża Franciszka i prawosławnego patriarchy Cyryla I*, 12 II 2016, Hawana, n. 24, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/inne/deklaracja-hawana_12022016.html [13.12.2024].

³³ Prozelityzm, nawracanie, dążenie do pozyskania nowych wyznawców; charakterystyczny dla religii uniwersalistycznych (chrześcijaństwo, islam, buddyzm); obcy religiom plemiennym i etnicznym.

Drugim miejscem działalności duszpasterskiej niniejszej analizy jest klasztor trapistów pw. Najświętszej Maryi Panny Siedmiu Boleści w Latrun³⁴ i ośrodek duszpasterski dla wiernych języka rosyjskiego. Miejsce to zostało wybrane na ośrodek duszpasterski z uwagi na położenie geograficzne pomiędzy Jerozolimą a Tel Avivem oraz w sąsiedztwie okolicznych miast. Wspólnota ta, na tle pozostałych, charakteryzuje się praktycznie stuprocentowym uczestnictwem katolików obrządku łacińskiego. Pochodzący głównie z Rosji i Ukrainy wierni od początku istnienia duszpasterstwa związani są ze wspólnotą, z uwagi na fakt, że wspólnota w Latrun powstała jako pierwsza. Ośrodek duszpasterski w Latrun nie tylko współpracuje z klasztorem trapistów, ale również ze Wspólnotą Błogosławieństw³⁵, która aktywnie uczestniczy w duszpasterstwie, służąc wszelką pomocą. Niekiedy warunki duszpasterskie wymagają, aby liturgia niedzielna bądź świąteczna była sprawowana w sobotę. Ustawodawstwo Państwa Izrael mówi, że dniem wolnym od pracy jest szabat, czyli sobota. Trudnym, wręcz niemożliwym do zrealizowania byłaby działalność duszpasterska skupiająca się głównie na niedzieli, który w Izraelu jest uważany za pierwszy dzień tygodnia³⁶. Sprawa ma się inaczej z ważnymi świętami, jakie Kościół katolicki obchodzi w ciągu roku, zwanymi także świętami ruchomymi. Tutaj prawo pracy daje możliwość dnia wolnego od pracy w związku ze świętem i religią wyznawaną przez pracownika. Nieobecność na miejscu duszpasterza jest również utrudnieniem w funkcjonowaniu wspólnoty w sposób ciągły.

Wspólnota najmłodsza i najmniejsza w duszpasterstwie gromadzi się i ma swój ośrodek w Tel Avivie przy klasztorze ojców franciszkanów. Powstała w czerwcu 2023 r. po wielu prośbach i interwencjach wiernych rosyjskojęzycznych mieszkających w Tel Avivie lub sąsiednich miastach. W przypadku tej wspólnoty warto poruszyć kwestię sprawowania liturgii w języku ojczystym. Do wspólnoty należą wierni, którzy na co dzień posługują się językiem hebrajskim lub angielskim, a językiem ojczystym

³⁴ Trapiści – zakon cystersów ściślejszej obserwacji. Katolickie zgromadzenie kontemplacyjne, będące częścią rodziny zakonnej cystersów, założonej w 1098 r., żyjące według reguły św. Benedykta. Pierwsi mnisi przyjechali z klasztoru Sept-Fons w 1890 r. Współczesny klasztor został ukończony w 1897 r., <https://ocso.org/monastery/latroun/> [13.12.2024].

³⁵ La Communauté des Béatitudes – kontemplacyjna wspólnota monastyczna założona we Francji w 1973 r., będąca odpowiedzią na wskazania Soboru Watykańskiego II w duchu charyzmatycznej odnowy katolickiej, <https://beatitudes.org/en-quelques-mots/> [13.12.2024].

³⁶ *jom rishon* (hebr. – pierwszy dzień) – tak określana jest niedziela we współczesnym języku hebrajskim.

jest rosyjski lub ukraiński. Chęć organizacji duszpasterstwa w języku rosyjskim była motywowana przede wszystkim łatwością w zrozumieniu liturgii oraz swobodnym przystępowaniu do sakramentów bez ryzyka niezrozumienia z obydwu stron. Chodzi tu między innymi o sakrament pokuty i pojednania, aby był on sprawowany przez kapłana i przeżywany przez penitenta w sposób należyty i zrozumiały³⁷. W przeprowadzonych badaniach i ankietach wśród wiernych motywem utworzenia nowej wspólnoty był czynnik językowy. Język ojczysty jako podstawowe narzędzie komunikacji międzyludzkiej, a także wprowadzający sposób myślenia, pozwala na łatwiejsze przyswojenie modlitw i głębsze zaangażowanie w życie wspólnoty.

4. Duszpasterstwo rosyjskojęzyczne na drodze ekumenicznej

Chcąc pochylić się nad problemem duchowej opieki i towarzyszenia wiernym skupionym w omawianym duszpasterstwie, w tym punkcie należy zbadać, jak i na ile dokumenty Kościoła i zawarte w nich nauczanie realizowane jest we wspomnianych wspólnotach. Analizie zostaną poddane również dokumenty Kościoła prawosławnego oraz jego nauczanie na temat ekumenizmu. Podejmując problem ekumenizmu, nie sposób omiąć kwestię jedności chrześcijan, będącą celem dialogu ekumenicznego. Dokumenty i nauczanie obu Kościołów wskazują na jeden podstawowy wspólny element, który jest niejako łącznikiem lub też spoiwem dwóch wspólnot kościelnych. Mowa tu o chrzcie świętym, który przyjęty w imię Trójcy Świętej, czyni z wiernych braci i siostry w Chrystusie. Kwestię tę w sposób szczególny podejmuje wspomniany już dekret Soboru Watykańskiego II o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, uznając jednocześnie pozytywną wartość innych wspólnot chrześcijańskich oraz wyraża ubolewanie z powodu podziału chrześcijan.

Podczas Soboru Watykańskiego II Kościół uroczyście podjął wysiłki dla popierania jedności chrześcijan, co w praktyce ma realizować się w wiernym głoszeniu Ewangelii, sprawowaniu sakramentów pod przewodnictwem biskupów będących następcami apostołów zjednoczonych z następcą św. Piotra, papieżem. W takiej realizacji postanowień Soboru ekumenizm na drodze do jedności chrześcijan polega na wyznawaniu jednej wiary, sprawowaniu kultu i braterskich relacjach Ludu Bożego. Możemy zatem stwierdzić, że ruch ekumeniczny jest odpowiedzią na

³⁷ ReP, n. 32.

modlitwę Chrystusa: „aby byli jedno”. Ekumenizm i wszystkie wymagania, jakie za sobą pociąga, musi być zakorzeniony w działaniu Trójcy Świętej, w imię której wszyscy chrześcijanie przyjmują chrzest święty i są włączani do Ludu Bożego³⁸.

Nauczanie Kościoła na temat ekumenizmu i dialogu przypomina, że obowiązkiem każdego katolika jest przede wszystkim odnowa i otwartość wewnątrz struktur kościelnych, co w konsekwencji będzie miało przełożenie na wymiar zewnętrzny z innymi wspólnotami chrześcijańskimi. Należy przypomnieć, że nie tylko biskup diecezjalny ma za zadanie promocję i szerzenie ekumenizmu w Kościele partykularnym, ale również nacisk kładziony jest na to, aby poprzez odpowiednią formację Ludu Bożego, katolicy byli otwarci i gotowi do podejmowania działań zmierzających do zaangażowania w relacje z innymi chrześcijanami³⁹.

Podstawowym elementem scalającym wiernych w duszpasterstwie rosyjskojęzycznym jest wspólna modlitwa nie tylko podczas sprawowania sakramentów, ale również zaangażowanie w grupy modlitewne, duszpasterstwo pielgrzymkowe czy promocja i realizacja w duszpasterstwie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan. Modlitwa wstawienicza, szeroko rozumiana i promowana w duszpasterstwie pozwala nam ukazać uniwersalny wymiar modlitwy i wskazuje na fakt, że wierni katolicy angażują się w modlitwę za wiernych prawosławnych i odwrotnie. Wzajemna obecność i wspólna modlitwa chrześcijan ukazuje doniosłość i duchową korzyść tego zjawiska. Lektura i rozważanie Pisma Świętego stanowią ważny element duszpasterstwa, co pozwala zacieśniać więzy jedności pomiędzy chrześcijanami, otwierać się na działanie łaski Bożej oraz umacniać w dawaniu świadectwa w świecie. Podobnym elementem scalającym chrześcijan jest wspólne przygotowanie i obchody największych świąt chrześcijańskich według kalendarza Kościoła rzymskokatolickiego⁴⁰.

Możemy zatem stwierdzić, że podstawowe elementy formacji ekumenicznej wiernych w omawianym duszpasterstwie realizowane są we wszystkich ośrodkach duszpasterskich. Są to przede wszystkim rozważanie Słowa Bożego, głoszenie Ewangelii, różnego rodzaju katechezy i konferencje, sprawowanie liturgii, przede wszystkim Eucharystii, różnego

³⁸ Il Dicastero per la Promozione dell'Unità dei Cristiani, *Direttorio per l'applicazione dei principi e delle norme sull'ecumenismo*, Watykan 1993, n. 20–24.

³⁹ Dykasteria ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Biskup i jedność chrześcijan. Vademecum ekumeniczne*, Watykan 2022, n. 11.

⁴⁰ Tamże, n. 20–21.

rodzaju inicjatywy modlitewne i duszpasterstwo pielgrzymkowe, będące odpowiedzią na wyzwania, jakie stawia współczesny ruch ekumeniczny⁴¹.

Kwestią złożoną i trudną do zrealizowania pozostaje dialog ekumeniczny z innymi parafiami czy wspólnotami chrześcijańskimi. W duszpasterstwie rosyjskojęzycznym jest to o tyle trudne, że prawosławne parafie należące do Patriarchatu Moskiewskiego nie prowadzą działalności duszpasterskiej w Izraelu, a ich obecność sprowadza się do duchowego towarzyszenia pielgrzymom i turystom. Z kolei prawosławne parafie Patriarchatu Jerozolimskiego nie są otwarte na dialog ekumeniczny na poziomie międzyparafialnym w celu podejmowania i realizowania wspólnych inicjatyw.

O prymacie modlitwy chrześcijan jako drodze ekumenizmu ku jedności wspomina encyklika *Ut unum sint*. Wspólna modlitwa przybliża cel, którym jest zjednoczenie po ranach, jakich doznał Kościół po podziałach. Jeżeli chrześcijanie zgromadzeni na wspólnej modlitwie będą uświadamiać sobie, że pomimo podziałów elementem scalającym jest Chrystus obecny w Kościele, to zadaniem duszpasterstwa będzie ukazanie zjawiska, że chrześcijan więcej łączy niż dzieli. Dialog ekumeniczny będący niejako rachunkiem sumienia i procesem wyciągania wniosków po dokonanych podziałach, może być inspiracją do jeszcze większego zaangażowania na rzecz jedności chrześcijan nie tylko papieża i biskupów, ale również całego Ludu Bożego, a odbywać się może również w sferach życia rodzinnego, zawodowego czy społecznego⁴².

Obok modlitwy i podejmowanych inicjatyw duszpasterskich, jednym z podstawowych zadań jest krzewienie wiary będące światłem dla społeczeństwa. Współczesne społeczeństwa, jak możemy zauważyć, są pozbawione podstawowego punktu odniesienia, jakim jest Bóg Stwórca. Zadaniem duszpasterstwa jest nie tylko pogłębianie wiary wewnątrz struktur wspólnotowych, ale również odpowiedź na wymagania misyjne Kościoła, co ma odzwierciedlać się w przekazywaniu Dobrej Nowiny i ukazywaniu drogi wiary poprzez świadectwo życia chrześcijańskiego. Przekazywana wiara pomaga ukazać miłość Boga Stwórcy, co w konsekwencji prowadzi do większego poszanowania godności każdego człowieka oraz otaczającego świata⁴³.

⁴¹ Il Dicastero per la Promozione dell'Unità dei Cristiani, *Direttorio per l'applicazione dei principi e delle norme sull'ecumenismo*, n. 59–64.

⁴² UUS, n. 74–76.

⁴³ LF, n. 54.

Możemy zatem powiedzieć, że duszpasterstwo rosyjskojęzyczne w Izraelu charakteryzuje nieustanny dialog i współpraca z tzw. drugim płucem chrześcijaństwa⁴⁴, czyli Kościołem prawosławnym. Mając na względzie przede wszystkim dobro duchowe Ludu Bożego, Kościół katolicki a szczególnie omawiane duszpasterstwo przejawia dynamizm „wyjścia”, do jakiego sam Bóg zaprasza. Doświadczenie wspólnego kroczenia i dzielenia życia na podstawie Ewangelii jest nie tylko odpowiedzią na podstawowe zadanie misyjne Kościoła, ale również dowodem na to, że drzwi Kościoła mają być otwarte dla każdego człowieka⁴⁵.

Kontekst geopolityczny, w który wpisane jest duszpasterstwo, pozwala również odkrywać i promować drogę dialogu, wzajemnego poszanowania i pokoju. W takim kontekście duszpasterstwo, które ma wymiar ekumeniczny jest zatem znakiem na drodze ku jedności rodziny ludzkiej oraz przykładem, iż pomimo podziałów dziś jesteśmy w stanie kroczyć tą samą drogą⁴⁶.

* * *

Od początku swojego pontyfikatu papież Franciszek gorąco zachęcał i promował dialog ekumeniczny będący wspólną drogą, na której przewodnikiem i światłem dla wszystkich chrześcijan jest Jezus Chrystus. Świadczą o tym nie tylko dokumenty wydane przez Stolicę Apostolską ale również świadectwa biskupów, zwierzchników i liderów religijnych innych denominacji chrześcijańskich. W swoim nauczaniu papież Franciszek nazywał podział wśród chrześcijan skandalem, spowodowanym ludzkimi słabościami i grzechem oraz zbyt dużym skoncentrowaniem się na sobie, czyli strukturach kościelnych. Lekarstwem i pomocą na drodze do jedności w nauczaniu papieża bardzo ważną rolę odgrywała chrześcijańska postawa otwarcia się na działanie Ducha Świętego oraz otwartość wspólnot parafialnych na przyjęcie innych chrześcijan z braterską miłością. Jedność chrześcijan jest zawsze ponad wszelkimi podziałami, co w konsekwencji papież nazwał drogą Chrystusa. Ekumenizm w nauczaniu papieża Franciszka określają trzy podstawowe elementy: wspólna modlitwa, wspólna droga i współpraca. Jedności chrześcijan nie można osiągnąć jako czegoś,

⁴⁴ Termin używany przez papieża Jana Pawła II w kontekście roli chrześcijaństwa wschodnich obrządków, w szczególności Kościoła prawosławnego.

⁴⁵ EG, n. 20–21.

⁴⁶ Tamże, n. 244–245.

co przyjdzie na końcu, w cudowny sposób. Jedność chrześcijan to proces, który odbywa się na drodze dialogu. Wielokrotnie podczas spotkań czy podróży apostołskich papież Franciszek prosił o błogosławieństwo dla siebie i całego Kościoła katolickiego, zwierzchników Kościołów oddzielonych, co odczytywane było jako kamień milowy na drodze ekumenizmu. Warto również zauważyć, że Kościół prawosławny nieco inaczej spogląda na problem ekumenizmu. Patriarcha Konstantynopola posiada honorowy tytuł Ekumenicznego Patriarchy Prawosławnego, co w głównej mierze odnosi się nie tyle do innych Kościołów chrześcijańskich, co do partykularnych Kościołów prawosławnych.

Problem ekumenizmu w Kościele prawosławnym został wielokrotnie podjęty w oficjalnym nauczaniu i dokumentach, wskazując na różnice i zbieżności. Przechodząc do końcowych rozważań, możemy powiedzieć, że odpowiadając na wymagania ewangeliczne i te, które Kościół dziś stawia, duszpasterstwo rosyjskojęzyczne w Izraelu może pełnić rolę pomostu pomiędzy światem prawosławnym i katolickim, może być szansą na większy rozwój wzajemnych relacji. Wyzwania, jakie stoją dziś przed duszpasterstwem, to realizacja podstawowych zadań misyjnych Kościoła na szerszą skalę, tak aby każdy mógł znaleźć dla siebie pole duchowego rozwoju i być częścią Kościoła synodalnego i wychodzącego.

THE ECUMENICAL DIMENSION OF THE RUSSIAN SPEAKING PASTORAL CARE IN ISRAEL

Keywords: ecumenism, pastoral service, christian community, eastern orthodoxy, Latin Patriarchate of Jerusalem, salvation, christian unity.

Abstract: This article presents the specifics of pastoral care in Israel for the faithful speaking Russian. The mentioned pastoral care covers the entire territory of the State of Israel and gathers the Catholic faithful of the Latin rite as well as the Orthodox faithful who, for various reasons, emigrated from the countries of Eastern Europe and Central Asia and settled in Israel. The geopolitical situation in the modern world forces people to migrate. There are many reasons, but one of the most important is a better life. The Catholic Church, fulfilling its basic mission of preaching the Gospel and leading the People of God to salvation, meets the needs of the faithful by organizing pastoral care adapted to a given group of faithful in equal parts of the world. The pastoral care of the Russian-speaking faithful in Israel, which is part of the Latin Patriarchate of Jerusalem and the Vicariate of St. James for the Hebrew Speaking Communities, provides spiritual help and accompanies those faithful who,

while residing in the State of Israel, have difficulties with inculturation or whose stay is too short to fully and with understanding participate in the life of the local Church. The pastoral ministry, apart from its basic tasks, stands out from other communities and pastoral cares by the ecumenical dimension of its activity, as it also gathers Orthodox faithful who have asked the Latin Patriarch of Jerusalem for the possibility of participating in the life of the Catholic Church.

Sections: [Introduction] > 1. Historical and social context of the presence of the Russian-speaking population in Israel > 2. The creation of a Russian-speaking community and the beginnings of pastoral activity > 3. Characteristics of parish communities and Russian-language pastoral care > 4. Russian-speaking priesthood on the ecumenical path > [Ending].

BIBLIOGRAFIA

- Sobór Nicejski I, w: *Dokumenty soborów powszechnych*, t. 1, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2002, s. 21–39.
- Sobór Watykański II, Konstytucja apostolska o liturgii *Sacrosanctum concilium*, Watykan 1963.
- Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis reintegratio*, Watykan 1964.
- Jan Paweł II, Adhortacja *Reconciliatio et paenitentia*, 2 XII 1984, Rzym 1984.
- Jan Paweł II, Encyklika *Ut unum sint*, 25 V 1995, Rzym 1995.
- Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium*, 24 XI 2013, Rzym 2013.
- Franciszek, Encyklika *Lumen fidei*, 29 VI 2013, Rzym 2013.
- Wspólna deklaracja papieża Franciszka i prawosławnego patriarchy Cyryla I*, 12 II 2016, Hawana, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/inne/deklaracja-hawana_12022016.html [13.12.2024].
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła*, 29 VI 2020, Wrocław 2020.
- Il Dicastero per la Promozione dell'Unità dei Cristiani, *Direttorio per l'applicazione dei principi e delle norme sull'ecumenismo*, Vaticano 1993.
- Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Biskup i jedność chrześcijan. Vademecum Ekumeniczne*, Watykan 2022.
- Kodeks Prawa kanonicznego*, 1983.
- Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 181, 29 XI 1947.
- Ustawa Prawo do powrotu, 1950.
- A Sua Eccellenza Reverendissima Mons. Alberto Gori OFM Patriarca Latino di Gerusalemme*, Roma, 27 dicembre 1949.
- Alleau Th., *Patriarcat de Jérusalem*, Monaco 1880.

En quelques mots – Beatitudes histoire vocation communauté Vatican II, <https://beatitudes.org/en-quelques-mots> [13.12.2024].

Ханин В. (Зеэв), *Религиозная идентичность выходцев из бывшего СССР в Израиле, „Государство, религия, церковь в России и за рубежом”*, 2015, nr 3(33), s. 255–289.

Order of Cistercians of the Strict Observance, <https://ocso.org/monastery/latroun> [13.12.2024].

Remennick L., *Russian israelis. Social Mobility, Politics, and Culture, ‘Non-Jewish and Christian’: perceived discrimination and social distance among FSU migrants in Israel*, Abingdon 2012.

Русские католики в Израиле, https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2011/10/28/russkie_katoliki_v_izraile/rus-532983 [10.12.2024].

Sochaj A., *Rola języka ojczystego w wierze i duszpasterstwie*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, 2015, nr 22, s. 273-281.

Tec N., *Daniel w jaskini lwa. Życie Oswalda Rufeisena*, Warszawa 2008.

The Saint James Vicariate, *Chronology C – 2000–2008*, <https://catholic.co.il/?cat=sjv&view=article&id=2661&m=History> [8.12.2024].

Wywiad udzielony Radiu Watykańskiemu przez o. Daniel Neuhaus’a SJ, wikariusza Patriarchy dla katolików języka hebrajskiego, https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2015/08/10/hebrewspeaking_catholic_community_marks_60_years/en-1164214 [9.12.2024].

Wywiad z o. Robertem Fortin, <https://assumptio.com/about-us/portraits/235-fr-robert-fortin-aa> [10.12.2024].

Занемонец А., *Русскиена Святой Земле, Иерусалим* 2015.

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/igumen;3914022.html> [8.12.2024].

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/repatriacja;3967180.html> [9.12.2024].